

บทความทางวิชาการ

บทความปัญหาทางกฎหมายการจับกุมผู้กระทำผิดในความผิดซึ่งหน้า
"Legal Problems in the Arrest of Offenders in Flagrante Delicto"

ร้อยตำรวจเอก ธนวัฒน์ สุนทรพันธ์

อาจารย์ (สบ๑) กลุ่มงานอาจารย์
ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๖

บทความปัญหาทางกฎหมายการจับกุมผู้กระทำผิดในความผิดซึ่งหน้า

"Legal Problems in the Arrest of Offenders in Flagrante Delicto"

ร.ต.อ.ชนพัฒน์ สุนทรพันธุ์

อาจารย์ (สบ๑) กลุ่มงานอาจารย์ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๖

บทคัดย่อ

การวิจัยค้นคว้าฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงแนวคิดในการตีความและเจตนารมณ์ของกฎหมายการจับกุมความผิดซึ่งหน้า คำว่า "ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ" เนื่องจากหลักการจับกุมความผิดซึ่งหน้าใน ส่วน "ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ" ของประเทศไทยยังขาดหลักการตีความที่แน่นอน ซึ่งหลักการตีความกฎหมายบางหลักอาจทำให้เจ้าพนักงานอาชญากรรมกฎหมายเกินกว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ให้อำนาจตนเอง เพื่อใช้อำนาจจับตามอำเภอใจได้โดยง่าย ในการศึกษาจึงได้ทำการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร จากเอกสารภาษาไทย รวมถึงบทบัญญัติกฎหมาย และความเห็นของนักกฎหมาย

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาการจับกุมความผิดซึ่งหน้า ความหมายคำว่า "ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ" ในประเทศไทยมีแนวคิดในการตีความแบ่งออกเป็น ๒ แนวคิด คือ แนวคิดที่ยึดหลักการตีความตามตัวอักษร และหลักการตีความโดยเคร่งครัด หมายถึง การรับรู้การกระทำความผิดโดยการมองเห็นด้วยตาของเจ้าพนักงาน เท่านั้น และต้องเป็นการเห็นว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดขึ้นจริงๆ มีการกระทำเกิดขึ้นจริงทางกายภาพ โดยเป็นการเห็นกำลังกระทำความผิดลงตามความหมายในประมวลกฎหมายอาญา และแนวคิดที่ยึดหลักการตีความแบบขยายความ หมายถึงการรับรู้โดยประสาทสัมผัสอื่นๆด้วยนอกเหนือจากตาของเจ้าพนักงาน

การศึกษาด้านกฎหมายและการวิเคราะห์ปัญหาการจับกุมผู้กระทำความผิดถือในความผิดซึ่งหน้า เป็นสิ่งสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม การจับกุมโดยไม่มีหมายจับในกรณี "ความผิดซึ่งหน้า" มักเผชิญกับปัญหาข้อถกเถียงทางกฎหมายเกี่ยวกับขอบเขตการใช้อำนาจและการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคล บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายและยุทธวิธีที่เกี่ยวข้องกับการจับกุมการกระทำความผิดซึ่งหน้า เพื่อให้ นักเรียนนายสิบตำรวจผู้สำเร็จการศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามหลักกฎหมายและมาตรฐานสากล ถือเป็นทักษะทางยุทธวิธีที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการฝึกอบรมนักเรียนนายสิบตำรวจ ทั้งใน

ด้านการบังคับใช้กฎหมาย การรักษาความปลอดภัย และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การจับกุม การกระทำความผิดซึ่งหน้าไม่ได้เป็นเพียงการใช้อำนาจตามกฎหมาย แต่ยังเป็นเครื่องมือที่ต้องอาศัยทักษะการตัดสินใจที่เฉียบคม และการปฏิบัติตามหลักสากลเพื่อความปลอดภัยของทั้งเจ้าหน้าที่และผู้ถูกจับกุม บทความนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์ความสำคัญและปัญหาของบทบาททางกฎหมาย เพื่อให้แก่นักเรียนนายสิบตำรวจมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่รักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยของสังคมอย่างมืออาชีพ

คำสำคัญ: การจับกุม, การกระทำความผิดซึ่งหน้า, นักเรียนนายสิบตำรวจ, ความปลอดภัย

Abstract

This research aims to examine the interpretive concepts and legislative intent regarding the law on arrests in flagrante delicto (flagrant offenses), specifically focusing on the phrase "an offense committed in the presence [of the official]." In Thailand, the principle governing arrests for offenses committed in the presence lacks a definitive standard of interpretation. This ambiguity allows officials to interpret the law beyond its legislative intent, potentially leading to the arbitrary abuse of arrest powers. Employing a documentary research methodology, this study analyzes Thai legal literature, statutory provisions, and scholarly opinions.

The findings reveal that the interpretation of "an offense committed in the presence" in Thailand is divided into two primary schools of thought: The Literal and Strict Interpretation Approach: This view posits that the offense must be perceived exclusively through the official's visual sight, requiring physical actions to be actively witnessed as an offense being committed under the Penal Code. The Broad Interpretation Approach: This view extends the scope of perception to include other human senses beyond sight alone.

Furthermore, analyzing the legal challenges and tactical aspects of in flagrante delicto arrests is vital for maintaining public order and balancing state power against individual rights and liberties. Arrests without a warrant often spark controversies regarding the scope of authority and human rights infringement. This article analyzes these legal and tactical issues to equip graduating non-commissioned police officer students with the ability to execute arrests correctly, in accordance with legal principles and international standards. Ultimately, mastering in flagrante delicto arrests serves as a critical tactical skill in police training—essential

for effective law enforcement, security maintenance, sharp decision-making, and the protection of citizens' liberties, thereby ensuring the safety of both officers and arrestees in professional practice.

Keywords: Arrest, Flagrante Delicto / Red-handed Crime, Police Non-commissioned Officer Students, Safety

๑. บทนำ

การจับกุมผู้กระทำความผิดไว้ในอำนาจรัฐที่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือเจ้าพนักงานตำรวจ ไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตาม ถือเป็นกรกระทำที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับเป็นอย่างมาก ดังนั้นการจับกุมบุคคลเพื่อนำบุคคลผู้ถูกจับมาไว้ในอำนาจรัฐจึงจำเป็นที่จะต้องมีความเหมาะสมและจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีอาญา เมื่อการจับกุมบุคคลถือเป็นกรกระทำที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในเนื้อตัวร่างกายของผู้ถูกจับจึงต้องมีกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่รัฐอื่นๆ ที่มีหน้าที่ในการจับ และกฎหมายก็จำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์ในการจับกุมเพื่อนำมากำหนดขอบเขตหรือเหตุในการจับกุมบุคคล ทั้งยังเป็นการจำกัดอำนาจของรัฐเพื่อมิให้เกิดการใช้อำนาจตามอำเภอใจไร้ขอบเขตของการใช้อำนาจ

๑.๑ ความเป็นมา

การจับกุมบุคคลเพื่อดำเนินคดีอาญานั้นเป็นเรื่องที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในเนื้อตัวร่างกายของผู้ถูกจับเสมอ ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อที่ ๙ ได้ระบุว่า "Freedom from Arbitrary Arrest and Exile" ซึ่งแปลได้ว่า "บุคคลใดจะถูกจับกุม กักขัง หรือ เนรเทศตามอำเภอใจไม่ได้" ดังนั้นเมื่อการจับนั้นเป็นมาตรการที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในเนื้อตัวร่างกายแล้ว เพื่อไม่ให้รัฐหรือเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่จับ จับบุคคลโดยตามอำเภอใจไร้ขอบเขตของอำนาจ กฎหมายจึงต้องกำหนดขอบเขตการจำกัดอำนาจในการจับของรัฐไว้ โดยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘ มีหลักว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่มีหน้าที่จับ จะจับบุคคลไม่ได้หากไม่มีหมายจับ ซึ่งเป็นการจำกัดอำนาจการจับโดยจะต้องขอออกหมายจับหรือมีคำสั่งโดยศาล จึงจะทำให้เจ้าพนักงานนั้นมีอำนาจในการจับกุมบุคคลได้ อย่างไรก็ตามการจับก็มีข้อยกเว้นให้เจ้าพนักงานมีอำนาจจับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่บุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามมาตรา ๘๐ เมื่อพบบุคคลโดยพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด เมื่อมีเหตุที่

จะออกหมายจับบุคคลนั้นตามมาตรา ๖๖ (๒) หรือ เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา ๑๑๗

ในการจับกรณีความผิดซึ่งหน้าที่กฎหมายให้เป็นข้อยกเว้น เพื่อให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับหากเข้ากรณีที่เป็นความผิดซึ่งหน้าที่ซึ่งตามความหมายของความผิดซึ่งหน้าที่ตามมาตรา ๘๐ นั้นมีหลักเกณฑ์ ๒ ประการ คือ ๑.ความผิดซึ่งหน้าอย่างแท้จริง คือมาตรา ๘๐ วรรคหนึ่งในส่วนแรกที่จะต้องเป็นการเห็นผู้กระทำความผิดกำลังกระทำความผิดนั้นๆอยู่ด้วยตา และ ๒.ความผิดซึ่งหน้าที่ให้ถือว่าเป็นความผิดซึ่งหน้า ตามมาตรา ๘๐ วรรคหนึ่งส่วนท้าย และวรรคสอง ที่เป็นเจ้าพนักงานไม่ได้เห็นการกระทำด้วยตาของตนเองแต่กฎหมายให้ถือว่าเป็นความผิดซึ่งหน้า เช่น พบในอาการที่แทบไม่ต้องสงสัยเลยว่าเขาเพิ่งได้กระทำความผิดมาแล้วสดๆ หรือมีเสียงดังเอะอะโวยวาย

๑.๒ ความสำคัญของปัญหา

การจับกุมผู้กระทำความผิดโดยการกระทำความผิดซึ่งหน้า เป็นสิ่งสำคัญที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยเร็ว และป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือทำลายพยานหลักฐาน ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๐

อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติบทบัญญัติดังกล่าวยังคงมีข้อจำกัดและส่งผลให้เกิดปัญหาทางกฎหมายที่สำคัญ คือ ปัญหานิยามกฎหมายที่ไม่ครอบคลุม บทบัญญัติมาตรา ๘๐ มีลักษณะเป็นการจำกัดอำนาจของเจ้าพนักงานรัฐและราษฎรในการจับกุมอย่างเคร่งครัด จนส่งผลให้ขาดความยืดหยุ่นและไม่ครอบคลุมถึงกรณีการกระทำความผิดที่ถูกบันทึกภาพและเสียงผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในยุคปัจจุบัน เช่น โทรศัพท์มือถือ หรือกล้องวงจรปิด (CCTV) ซึ่งพฤติการณ์ในคลิปวิดีโอเหล่านั้นสามารถแสดงให้เห็นถึงการกระทำความผิดได้อย่างชัดเจนไม่ต่างจากการพบเห็นด้วยสายตาตนเอง หรือข้อจำกัดด้านอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานและราษฎรเมื่อนิยามของคำว่า "ความผิดซึ่งหน้า" ตามกฎหมายเดิม ไม่เปิดช่องให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป ย่อมส่งผลให้ในกรณีที่มีผู้มาแจ้งความหรือร้องทุกข์พร้อมพยานหลักฐานที่เป็นคลิปวิดีโออย่างชัดเจน เจ้าพนักงานของรัฐหรือราษฎรก็ยังคง "ไม่มีอำนาจ" ที่จะเข้าไปดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดได้ในทันที เนื่องจากถูกจำกัดด้วยกรอบกฎหมายที่ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และยังมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรมและการคุ้มครองสิทธิในข้อจำกัดทางกฎหมายข้างต้นส่งผลเสียโดยตรงต่อการบังคับใช้กฎหมายที่มุ่งนำ

ตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังทำให้การให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดต้องล่าช้าออกไป ซึ่งอาจเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดหลบหนี หรือก่อความเสียหายเพิ่มเติมได้

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันและสภาพปัญหาของการจับกรณีความผิดซึ่งหน้า กรณีความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ

๒. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับการจับกรณีความผิดซึ่งหน้า กรณีความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ

๓. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาการตีความกฎหมายและเจตนารมณ์กฎหมายของการจับกรณีความผิดซึ่งหน้าของคำว่า "ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ" โดยไม่ต้องแก้ไขด้วยกฎหมาย

๓. ขอบเขตของเรื่อง

การศึกษาครั้งนี้เพื่อให้การศึกษาเรื่อง “ปัญหาและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการจับกรณีความผิดซึ่งหน้า” ให้มีความชัดเจนและอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม การศึกษานี้จึงกำหนดขอบเขตในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา มีการวิเคราะห์บทบัญญัติมาตรา ๓๘ (๑) ประกอบมาตรา ๘๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๒. ขอบเขตด้านพื้นที่และสถานที่ มีความครอบคลุมการปฏิบัติในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๓. ขอบเขตด้านเวลา การศึกษาอ้างอิงจากระยะเวลาการเรียนการสอนตั้งแต่ปี ๒๕๖๖-๒๕๖๘

๔. การนิยามศัพท์เฉพาะการศึกษานี้

การจับกุม หมายถึง การที่เจ้าพนักงานใช้อำนาจตามกฎหมายเพื่อควบคุมตัวบุคคลที่ถูกกล่าวหาหรือสงสัยว่ากระทำความผิดอาญา เพื่อส่งตัวให้พนักงานสอบสวนหรือศาลดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายโดยอาจเป็นการปฏิบัติตามหมายจับหรือกรณีความผิดซึ่งหน้าตามที่กฎหมายกำหนด

ผู้ต้องหา หมายถึง บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล

ความผิดซึ่งหน้า หมายถึง ที่เรียกว่าความผิดซึ่งหน้านั้น ได้แก่ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ หรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มีเวลาสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำความผิดมาแล้วสด ๆ

ความผิดอาญาดังระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมาย ให้ถือว่าความผิดนั้นเป็นความผิดซึ่งหน้าในกรณีดังนี้

๑. เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำโดยมีเสียงร้องเอะอะ

๒. เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใดหลังจากการกระทำความผิดในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุและมีส่วนซึ่งที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือมีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น

หมายจับ หมายถึง หนังสือคำสั่งที่ศาลออกให้เพื่อสั่งให้เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมตัวบุคคลที่ระบุไว้ในหมายนั้นมาดำเนินคดี โดยต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นกระทำความผิดที่มีโทษจำคุกสูงหรือมีพฤติการณ์จะหลบหนี

การใช้กำลังอย่างเหมาะสม หมายถึง การที่เจ้าพนักงานใช้กำลังในการควบคุมหรือป้องกันตนเองเท่าที่จำเป็นตามสถานการณ์และพฤติการณ์แห่งการจับกุมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการควบคุมตัว มิใช่เพื่อการลงโทษหรือทำร้ายร่างกายเกินกว่าเหตุ

เครื่องพันธนาการ หมายถึง อุปกรณ์ที่ใช้เพื่อจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของผู้ถูกจับกุม เช่น กุญแจมือเพื่อป้องกันการหลบหนี หรือป้องกันการทำร้ายเจ้าหน้าที่และบุคคลอื่น

นิยามเหล่านี้ถือเป็นเรื่องขอบเขตด้านเนื้อหาที่สำคัญในหลักสูตรการฝึกอบรมเพราะจะช่วยให้นักเรียนนายสิบตำรวจมีความเข้าใจในข้อกฎหมายควบคู่ไปกับทักษะทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักวิชาชีพ

๕. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบสถานการณ์ปัจจุบันและสภาพปัญหาของการจับกรณีความผิดซึ่งหน้า คำว่า "ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ"

๒. ทำให้ทราบทฤษฎีและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการจับกรณีความผิดซึ่งหน้า คำว่า "ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ"

๓. ทำให้ทราบแนวทางการตีความกฎหมายและเจตนารมณ์กฎหมายของการจับกรณีความผิดซึ่งหน้าในส่วน
ของ "ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ"

๕. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาจากการตีความจากบทกฎหมาย

๖. ทฤษฎีและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๖.๑ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรอง

สิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นเรื่องสำคัญของมนุษย์เพื่อที่จะกำหนดวิถีชีวิตของมนุษย์ หากมนุษย์
ปราศจากสิทธิและเสรีภาพ การดำเนินตามวิถีชีวิตของมนุษย์ย่อมถูกผู้อื่นเข้ามาแทรกแซง ดังนั้นเพื่อให้
มนุษย์ได้ดำเนินตามวิถีชีวิตอย่างปกติสุข รัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยทุกรัฐจึงต้องมีบทบัญญัติที่
คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ โดยให้แต่ละบุคคลสามารถมีสิทธิและเสรีภาพในด้านต่างๆ เพื่อดำเนิน
ตามวิถีชีวิตของตนเองในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง ตามรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕ และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ ได้บัญญัติให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ใน รวมทั้งในรัฐธรรมนูญ
สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา ๑๕ (๒) และมาตรา ๒๐ ว่า สิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญ
รับรองไว้รัฐจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวไม่ได้ เว้นแต่การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น
รัฐนั้นอาศัยอำนาจตามที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้และจะกระทำได้เท่าที่จำเป็น

๖.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม (Criminal Justice system)

ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยขั้นตอนและกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย
ในทุกๆ ขั้นตอน โดยเริ่มตั้งแต่การจับกุมผู้ต้องหา การทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การพิจารณาความของศาล
ตลอดจนไปถึงการพิพากษา และการลงโทษ ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเป็นหลักสำคัญของเรื่อง
ระหว่าง บทลงโทษที่รุนแรง (Harsh Punishment) กับเรื่องการบำบัดนักโทษให้สามารถกลับไปอยู่ในสังคมได้
ดั้งเดิม (Rehabilitation) การบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นจะประกอบไปด้วยองค์กรต่างๆ ใน
กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้แก่ องค์กร ตำรวจ ทนายความ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ การบริหารงาน
กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องมีวิธีการดำเนินการและแก้ปัญหาอาชญากรรมและพฤติกรรมของอาชญา

กร ซึ่งทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมที่จะแก้ปัญหาของอาชญากรรมได้มีแนวคิดที่คิดค้น โดยศาสตราจารย์Herbert Packer ที่ได้กล่าวถึงเรื่อง "Two models of The Criminal Procedure" ซึ่งมีทฤษฎีอยู่ ๒ ทฤษฎี คือทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมและทฤษฎีความชอบด้วยกฎหมาย

๗. ความหมายและความสำคัญของการจับกรณีมีการกระทำความผิดซึ่งหน้า

แม้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ จะมีบทบัญญัติรับรองให้บุคคลมีสิทธิเสรีภาพร่างกาย ในเคสดานและในทรัพย์สินก็ตาม การจำกัดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลโดยการจับกุม คุมขัง ตรวจค้นตัวบุคคล หรือการตรวจค้นเคสดานนั้นจะกระทำได้เท่าที่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจเท่านั้น หนึ่งในเรื่องของการจำกัดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ที่มาตรการทางอาญาที่สำคัญคือ "การจับ" ซึ่งเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในร่างกายของผู้ถูกจับโดยตรง ทำให้สิทธิและเสรีภาพในการเคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างอิสระของผู้ถูกจับสิ้นสุดลง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจของรัฐทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้พ้นจากการถูกจับโดยการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐอย่างตามอำเภอใจ กฎหมายจึงกำหนดให้การจับนั้นจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมี "หมายจับ" จะจับโดยไม่มีหมายจับก็ได้แต่เฉพาะกรณีที่ถูกกฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น เนื่องจากเมื่อกฎหมายให้อำนาจในการจับอัน

เป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของผู้ถูกจับแล้ว การให้อำนาจดังกล่าวจึงจำเป็นต้องกฎหมายกำหนดเงื่อนไขของการใช้อำนาจที่กระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ให้อยู่ภายใต้กรอบเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

๗.๑ ความหมายของการจับ

ความหมายของการจับนั้นเป็นเหมือนการใช้อำนาจอันชอบธรรมของรัฐเพื่อให้ได้ตัวบุคคลมาอยู่ในอำนาจของรัฐ แม้จะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการจับ โดยมีหมายจับ หรือไม่มีหมายจับนั้นและผู้จับไม่ว่าจะเป็นเจ้าพนักงานหรือการจับโดยราษฎร ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา ๒ มิได้นิยามความหมายของ "การจับ" ไว้ แต่ในตำราของ ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ผนครให้ความหมายของคำว่า "การจับ" คือ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในเนื้อตัวร่างกายของบุคคล สิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับนั้นย่อมสิ้นสุดลงนับแต่เวลาที่ถูกจับ แม้ว่าการจับกุมบุคคลเป็นการจำกัดการเคลื่อนไหวร่างกาย

ไม่ให้เคลื่อนไหวได้อย่างอิสระตามใจของบุคคลผู้ถูกจับก็เพื่อให้รัฐนั้นได้ตัวของผู้ถูกจับมาดำเนินคดีและอยู่ในอำนาจของรัฐ

และตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายคำว่า "การจับ" หมายถึง "อาการที่ใช้มือและสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตลอดจนกำไว้, ยึดไว้, เกาะกุมตัวมิให้หนี เช่น จับผู้ร้าย, จับยึดตัวเอาไว้"⁵ ดังนั้นการจับนั้นไม่ว่าจะอยู่ในบริบทของกฎหมายหรือบริบทของการใช้ภาษาทั่วไปแล้วจะมีความหมายที่คล้ายคลึงกันแทบไม่มีความแตกต่างกัน

๗.๒ หลักเกณฑ์ในการจับทั่วไป

การจับเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่สำคัญในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นการนำบุคคลผู้ถูกจับมาไว้ในอำนาจรัฐ เพื่อนำผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีอาญาและลงโทษตามกฎหมาย และยังเป็นมาตรการบังคับทางอาญาที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพในเนื้อตัวร่างกายของประชาชน ดังนั้นการที่รัฐจะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจึงจำเป็นต้องมีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ให้เกิดการถูกจับโดยอำเภอใจจากการใช้อำนาจที่มีขอบของเจ้าหน้าที่รัฐกฎหมายจึงกำหนดว่า การจับจะกระทำได้นั้นต้องมี "หมายจับ"

๑. ความทั่วไปว่าด้วยการจับ การจับเป็นเรื่องที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกจับกฎหมายจึงบัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานในมีอำนาจจับได้หากมีหมายจับ จะจับโดยไม่มีหมายจับไม่ได้เพื่อป้องกันการใช้อำนาจของรัฐที่ไปกระทบต่อสิทธิและเสรีของประชาชนอย่างตามอำเภอใจ โดยการจับนั้นจะต้องมีเหตุที่จะต้องออกหมายจับ ตามมาตรา ๖๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเหตุที่จะออกหมายจับได้นั้นจะต้อง มีพยานหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปีหรือ เมื่อมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อให้เกิดเหตุอันตรายประการอื่น ซึ่งที่กล่าวมานี้ เป็นเหตุที่จะสามารถออกหมายจับได้ ตามมาตรา ๖๖ ดังนั้นการที่จับออกหมายจับให้อำนาจรัฐมีอำนาจในการจับกุมประชาชนได้นั้นจะต้องมีหลักเกณฑ์หรือมีเหตุที่ควรออกหมายจับมากำกับควบคุมอำนาจของรัฐ ดังนั้นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจนั้นจะจับโดยไม่มีหมายจับไม่ได้ ตามนัยความหมายของมาตรา ๗๘ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อย่างไรก็ตาม เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจนั้น

สามารถมีอำนาจจับได้โดยไม่มีหมายจับได้ซึ่งเป็นข้อยกเว้นในบางกรณีตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในส่วนของบุคคลที่มีอำนาจในการจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นจะสามารถแบ่งได้ใหญ่ๆออกเป็น ๓ ประเภท

๑). เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ (ชั้นผู้น้อย) และเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองชั้นผู้ใหญ่ ตามหลักแล้วไม่ว่าจะเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้น้อยหรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ นั้น ต่างจะทำการจับโดยไม่มีหมายจับไม่ได้เหมือนกัน ซึ่งตามกฎหมายประมวลวิธีพิจารณาความอาญานั้นจะแยกคำว่าเจ้าพนักงานออกเป็น ๒ ส่วนคือ

(ก) เจ้าพนักงานที่กฎหมายให้อำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนอันได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครอง เช่น นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตำรวจไม่จำกัดยศและตำแหน่งหน้าที่คือ ตั้งแต่พลตำรวจขึ้นไป

(ข) พศฺศิ เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมืองและเจ้าพนักงานอื่น ๆ

ส่วนเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ นั้น จะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๑๗)

๒). พนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนมีอำนาจจับกุมผู้ต้องหาได้ เมื่อผู้ต้องหานั้นถูกเรียกหรือถูกส่งตัวหรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือในกรณีที่ผู้ใดมาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหาแล้ว พนักงานสอบสวนต้องทำการแจ้งข้อหาและถ้าผู้ต้องหาไม่ใช่ผู้ถูกจับและยังไม่มีการออกหมายจับแต่พนักงานสอบสวนเห็นว่ามีเหตุที่จะออกหมายขังผู้นั้นได้ ตามตรา ๗๑ พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้น ไปหาศาลเพื่อขอออกหมายขังโดยทันที หากผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจับผู้ต้องหานั้นได้โดยถือว่าเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่จะจับผู้ต้องหาโดยไม่มีหมายจับได้

๓). ราษฎร อำนาจในการจับของราษฎรนั้นจะแตกต่างกับการจับของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนเพราะราษฎรมิใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยหลักแล้วราษฎรไม่มีอำนาจจับบุคคลได้ หากราษฎรจับบุคคล ถือว่าเป็นการกักขังหน่วงเหนี่ยว อาจเป็นความผิดได้ แต่ทั้งนี้กฎหมายก็ได้ให้อำนาจ

ราษฎรจับบุคคลได้แต่มีเงื่อนไขบางประการ ซึ่งในกรณีตามมาตรา ๘๕ เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจราษฎรมีอำนาจ หากเข้ากรณีที่เป็นข้อยกเว้นอันได้แก่

ประการที่แรก ในกรณีที่เข้าเกณฑ์ตามมาตรา ๘๒ คือเจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับขอความช่วยเหลือเพื่อจัดการตามหมายจับ หรือกล่าวคือ เมื่อเจ้าพนักงานกำลังจับบุคคลโดยมีหมายจับ หากเจ้าพนักงานขอความช่วยเหลือ ราษฎรมีอำนาจจับบุคคลได้

ประการที่สอง เมื่อมีการกระทำความผิดซึ่งหน้าและเป็นความผิดที่ระบอบอยู่ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ เป็นกรณีที่ราษฎรพบการกระทำความผิดต่อผู้เสียหายในอาการที่แทบจะไม่มีโอกาสเลยว่าได้กระทำความผิดมาแล้วสดๆ ถือว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดซึ่งหน้าต่อราษฎรผู้นั้น ในฐานะราษฎรย่อมมีอำนาจจับจำเลยได้ตามมาตรา ๘๕๕

๘.๓ การจับโดยไม่มีหมายจับ

การจับโดยไม่มีหมายจับเป็นข้อยกเว้นในการจับที่จะต้องมีความหมายจับ ซึ่งการจับหรือการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจของรัฐนั้น โดยไม่มีหมายจับ ในทางวิชาการถือว่าเป็นการจับชั่วคราว (temporary arrest) เพราะการจับที่เป็นการเอาตัวบุคคลมาอยู่ในอำนาจของรัฐนั้นจะเป็นการจับโดยมีหมายจับเท่านั้น แต่ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการจับโดยมีหมายจับหรือโดยไม่มีหมายจับกฎหมายก็บัญญัติไว้ในทำนองเดียวกันว่าต้องนำตัวไปยังศาล ภายใน ๔๘ ชั่วโมง ตามมาตรา ๘๖ วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ตามมาตรา ๘๘ การจับบุคคลจะกระทำไม่ได้หากเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจไม่มีหมายจับ ดังนั้นการจับบุคคลจึงต้องมีหมายจับ แต่กฎหมายก็ได้บัญญัติถึงการจับโดยไม่มีหมายจับที่เป็นข้อยกเว้นมีด้วยกัน 4 กรณี คือ

๑. ในกรณีที่บุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามมาตรา ๘๐

๒. เมื่อพบบุคคลโดยพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งเป็นการจับผู้กระทำความผิดในขณะที่กำลังเตรียมกระทำความผิด โคนยังไม่ได้ลงมือกระทำได้กฎหมายนั้นได้วาง

เงื่อนไขไว้ว่าหากจะทำการจับในกรณีที่เป็นข้อยกเว้นนี้ ผู้ที่จะผู้ถูกจับนั้นต้อง มีเครื่องมืออาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่น อันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด

๓. เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นตามมาตรา ๖๖ (๒) แต่มีความจำเป็นเรื่องด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้ ตามมาตรา ๗๘ (๓) กล่าวคือ เป็นกรณีที่เจ้าพนักงานนั้นมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลนั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อให้เกิดอันตรายประการอื่น

๔. เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา ๑๑๗ กล่าวคือ ตามมาตรา ๑๑๗ นั้นเป็นกรณีที่เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี ให้อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจนั้นมีอำนาจจับได้โดยโดยไม่ต้องมีหมายจับ ซึ่งต้องเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นอยู่ในระหว่างถูกปล่อยตัวชั่วคราว ในกรณีดังกล่าวนี้ถือเป็นเหตุจำเป็นประการหนึ่ง ที่สามารถจับโดยไม่มีหมายจับได้ เพราะเป็นเรื่องที่ไม่อาจรอให้ศาลออกหมายจับได้ ประกอบกับเหตุที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นเคยถูกออกหมายจับมาแล้ว

๗.๔ การจับในกรณีความผิดซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การจับในกรณีความผิดซึ่งหน้านี้เป็นเรื่องสืบเนื่องจากเรื่องของการจับ โดยไม่มีหมายจับ คือข้อยกเว้นหมายจับ รวมไปถึงในเรื่องของการให้อำนาจของพนักงานของรัฐหรือราษฎรมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับบริบทของสังคม

การจับในกรณีความผิดซึ่งหน้านี้เป็นเรื่องสืบเนื่องจากเรื่องของการจับ โดยไม่มีหมายจับ การกระทำความผิดซึ่งหน้านั้นเป็นหนึ่งในกรณีที่ทำให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจนั้นมีอำนาจจับได้โดยไม่มีหมายจับตามมาตรา ๗๘ (๑) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คำว่าความผิดซึ่งหน้านั้นได้อธิบายความหมายไว้ในมาตรา ๘๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๘๐ มีหลักว่า "ที่เรียกว่าความผิดซึ่งหน้านั้น ได้แก่ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ หรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มีโอกาสสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำความผิดมาแล้ว" สดๆ

อย่างไรก็ดี ความผิดอาญาดังระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายนี้ ให้ถือว่าความผิดนั้นเป็นความผิดซึ่งหน้าในกรณีดังนี้

(๑) เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำโดยมีเสียงร้องเอะอะ

(๒) เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใดหลังจากการกระทำผิดในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ นั้นและมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำผิด หรือมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือมีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น"

พฤติการณ์ที่ถือว่าเป็นความผิดซึ่งหน้าตามมาตรา ๘๐ วรรคสองนั้นจะต้องพิจารณาพฤติการณ์ประกอบด้วยว่าเกิดเหตุการณ์ดังในกฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่ คือ

๑. เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำโดยมีเสียงร้องเอะอะ หรือ

๒. เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใดหลังจากการกระทำผิดในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ นั้นและมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำผิด หรือมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือมีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น

๘. ปัญหากฎหมายการจับกุมผู้กระทำความผิดในความผิดซึ่งหน้า

๘.๑ ปัญหาเกี่ยวกับคำนิยาม

๑. ปัญหา นิยามของคำว่า "ความผิดซึ่งหน้า" ความผิดซึ่งหน้านั้น แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๐ จะได้ให้นิยามไว้ว่า "ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำหรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มีเวลาสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำความผิดมาแล้วสด ๆ" ก็ตาม แต่บทบัญญัติดังกล่าวนี้ก็ยังไม่ให้คำนิยามที่มีลักษณะเป็นการจำกัดอำนาจของเจ้าพนักงานรัฐหรือราษฎรในการจับกุมผู้กระทำความผิดโดยไม่มีหมายจับ อีกทั้งยังไม่ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดที่เกิดจากการบันทึกภาพและเสียงผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ อาทิเช่น โทรศัพท์มือถือ กล้องวงจรปิด เป็นต้น เมื่อบทมาตราดังกล่าวมีนิยามที่จำกัดอำนาจการจับกุมและไม่ครอบคลุมถึงกรณีดังกล่าว ก็จะส่งผลเสียต่อการบังคับใช้กฎหมายที่มุ่งนำตัวผู้กระทำความผิดมาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยเร็ว รวมถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดที่ต้องล่าช้าออกไป ปัญหานี้เกิดจากการที่เจ้าพนักงานของรัฐหรือราษฎรไม่มีอำนาจเข้าไปจับกุมผู้กระทำความผิดที่มีผู้มาแจ้งหรือร้องทุกข์ซึ่งมีเพียงคลิปวิดีโอเท่านั้น ทำให้อำนาจการจับกุมของเจ้าพนักงานของรัฐหรือราษฎรถูกจำกัดอำนาจด้วยนิยามของคำว่าความผิดซึ่งหน้าที่ไม่ทันต่อโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ในปัจจุบัน คลิปวิดีโอถือเป็นสิ่งที่บันทึกจากเหตุการณ์

จริงว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๐ มิได้ระบุไว้ให้มีความครอบคลุมถึงกรณีดังกล่าวมาข้างต้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเพิ่มเติมบทนิยามของคำว่า "ความผิดซึ่งหน้า" ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๐ เพื่อให้เจ้าพนักงานของรัฐหรือราษฎรมีอำนาจจับกุมติดตามผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้เร็วมากขึ้น ซึ่งหากไม่มีการนิยามคำว่า "ความผิดซึ่งหน้า" ให้ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดที่ได้กระทำจะส่งผลเสียทำให้กระบวนการยุติธรรมต้องล่าช้าออกไป ดังคำกล่าวที่ว่า "ความยุติธรรมที่ล่าช้าคือความไม่ยุติธรรม"

๒. ปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีนิยามของคำว่า สื่อบันทึกภาพและเสียง (คลิปวิดีโอ) แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ จะได้กำหนดไว้ว่า กรณีที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติเรื่องใดไว้ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้เท่าที่จำเป็น โดยอนุโลมก็ตามแต่บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเองก็ไม่มีบทนิยามของคำว่า "สื่อบันทึกภาพและเสียง (คลิปวิดีโอ)" แต่อย่างใด ซึ่งหากนิยามของคำว่า "ความผิดซึ่งหน้า" ตามปัญหาในข้อ ๑. มีการกำหนดนิยามเพิ่มเติมให้หมายรวมถึงสื่อบันทึกภาพ และเสียง (คลิปวิดีโอ) แล้ว ก็จะเกิดปัญหาในการตีความว่า อะไรคือคลิปวิดีโอ และคลิปวิดีโอ มีความหมายหรือมีคำจำกัดความไว้อย่างไร หรือสื่อบันทึกภาพและเสียงประเภทใดที่จัดว่าเป็นคลิปวิดีโอ ปัญหาดังกล่าวมานี้หากไม่มีการจำกัดความหรือให้ความหมายของคำว่าสื่อบันทึกภาพ และเสียง (คลิปวิดีโอ) ให้ชัดเจนก็จะส่งผลเสียตามมา กล่าวคือ ทำให้เจ้าพนักงานของรัฐหรือราษฎรอาจคิดและตีความหมายไปกันเองว่าแบบใดถือเป็นคลิปวิดีโอ แบบใดไม่เป็นคลิปวิดีโอ ทำให้การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือมาตรฐานเดียวกัน จึงเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ควรมีการบัญญัตินิยามของคำว่า "สื่อบันทึกภาพและเสียง (คลิปวิดีโอ)" ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ชัดเจนเพื่อให้เจ้าพนักงานรัฐและราษฎรมีการบังคับใช้กฎหมายในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๘.๒ ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการจับกรณีความผิดซึ่งหน้า

แม้การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในการจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๐ วรรคสอง อนุมาตรา ๑ และ ๒ จะได้กำหนดลักษณะหรือพฤติการณ์ที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการจับโดยไม่มีหมายจับก็ตาม แต่มาตรา ๘๐ วรรคสอง อนุมาตรา ๑ และ ๒ ดังกล่าว เป็นแต่เพียงลักษณะ หรือพฤติการณ์ความผิดซึ่งใช้มุมมองหรือความคิดเห็นเฉพาะบุคคล หรืออาศัยเพียงการตัดสินใจของเจ้าพนักงานผู้จับเท่านั้น

๕. ข้อเสนอแนะ

๑. ปัญหาเกี่ยวกับคำนิยามของคำว่า "ความผิดซึ่งหน้า" พบว่ามีข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม ควรจะเป็น มาตรา ๘๐ วรรคสาม เนื่องจากหากมีการเพิ่มเติมกฎหมายในส่วนนี้ก็จะทำให้เป็นประโยชน์ในด้านการเพิ่มอำนาจจับกุมให้กับตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และลดขั้นตอนการขออนุญาตหมายจับจากศาลได้ เพราะสื่อบันทึกภาพและเสียง (คลิปวิดีโอ) ที่ปรากฏตัวผู้กระทำความผิดชัดเจนสามารถรับฟังในการพิจารณาในชั้นศาลได้อยู่แล้ว เพราะฉะนั้น ไม่ควรมาเป็นเหตุล่าช้าในขั้นตอนขออนุญาตหมายจับ เพราะบางครั้งผู้กระทำความผิดอาจทำการหลบหนีไปได้ การเพิ่มความวรรคสามของมาตรา ๘๐ นี้ จึงเป็นประโยชน์อย่างมากในเรื่องอำนาจการจับกุม และการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้อย่างรวดเร็ว จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

เดิมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๐ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง วางหลักว่า "ที่เรียกว่าความผิดซึ่งหน้านั้น ได้แก่ ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ หรือพบในอาการใด ซึ่งแทบจะไม่มีเวลาสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำความผิดมาแล้วสด ๆ

อย่างไรก็ดี ความผิดอาญาดังระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายนี้ ให้ถือว่าความผิดนั้นเป็นความผิดซึ่งหน้าในกรณีดังนี้

(๑) เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับด้วยผู้กระทำความผิดโดยมีเสียงร้องเอะอะ

(๒) เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใด หลังจากการกระทำผิดในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ นั้น และมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำผิด หรือมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำผิดหรือมีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น

เสนอแนะให้เพิ่มเติมเป็น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๐ วรรคสาม "อนึ่ง การกระทำความผิดที่มีการบันทึกภาพและเสียง (คลิปวิดีโอ) ขณะเกิดเหตุ และปรากฏใบหน้าผู้กระทำความผิดชัดเจนให้ถือว่าเป็นความผิดซึ่งหน้า"

๑.๑ ปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีนิยามของคำว่า "สื่อบันทึกภาพและเสียง (คลิปวิดีโอ)" พบว่ามีข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมเป็น มาตรา ๒ (๒๓) บัญญัติ ความหมายของคำว่า "สื่อบันทึกภาพและเสียง" เนื่องจากสื่อบันทึกภาพและเสียง (คลิปวิดีโอ) หากมีการรับฟังในชั้นจับกุม กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ

(ตำรวจ) ได้รับแจ้งเหตุและมีการบันทึกภาพและเสียง (คลิปวิดีโอ) ขณะเกิดเหตุ ปราบกฏไบน้ำผู้กระทำความผิดชัดเจน ให้ถือว่ากระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิดซึ่งหน้า ก่อให้เกิดอำนาจการจับกุมผู้กระทำความผิดได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการขอให้ศาลออกหมายจับได้ทันที จึงมีความจำเป็นที่ต้องบัญญัติความหมายของสื่อบันทึกภาพและเสียง (คลิปวิดีโอ) ให้ชัดเจนจะได้ไม่ยากต่อการตีความหมายในการรับฟังสื่อบันทึกภาพและเสียง (คลิปวิดีโอ) จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

เสนอแนะให้เพิ่มเติมเป็น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๒๓) "สื่อบันทึกภาพและเสียง (คลิปวิดีโอ) หมายความว่า วัสดุหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไม่ว่าจะมีลักษณะใด ที่สามารถบันทึกภาพเคลื่อนไหว หรือทั้งภาพเคลื่อนไหวพร้อมเสียงในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนเพียงพอที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดได้ และสามารถนำมาเล่นซ้ำได้อีกโดยเล่นผ่านเครื่องเล่นที่เชื่อมต่อกับอุปกรณ์ที่รองรับเพื่อนำเสนอข้อมูลเป็นภาพเคลื่อนไหว"

๒. ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการจับกุมความผิดซึ่งหน้า พบว่ามีข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๐ วรรคสอง เนื่องจากปัจจุบัน การจับในความผิดซึ่งหน้าต้องอาศัยการใช้ดุลพินิจของตัวผู้มีอำนาจจับกุมต้องวิเคราะห์พฤติการณ์สิ่งที่เห็นถือเป็นความผิดหรือไม่เป็นการกระทำความผิดหรือยัง ซึ่งในสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไปจะถือเป็นความผิดหรือไม่ตัวเจ้าหน้าที่ผู้จับเป็นผู้ตัดสินใจ แต่หากมีการแก้ไขมาตรา ๘๐ วรรคสอง ให้ถือเอาอัตราโทษในสิ่งที่กระทำผิดตรงหน้าเป็นตัวกำหนด การจับกุมก็จะเป็นการจับกุมที่เป็นธรรมมากยิ่งขึ้น กล่าวคือสิ่งที่เห็นว่ามีกระทำความผิดตรงหน้ากฎหมายมีการกำหนดโทษไว้จับได้ทันที ส่วนกรณีที่ให้ดำเนินการสอบสวนการจับกุมให้แล้วเสร็จภายในเวลาไม่เกิน ๘ วัน นั้น เนื่องจากการจับดังกล่าวเป็นกรณีจับโดยไม่มีหมายจับจึงต้องดำเนินการสอบสวนให้รวดเร็วเพื่อมิให้กระทบสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกจับ จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

เดิมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๐ วรรคสอง บัญญัติว่า "อย่างไรก็ดีความผิดอาญาดังระบุนี้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายนี้ ให้ถือว่าความผิดนั้นเป็นความผิดซึ่งหน้าในกรณีดังนี้

(๑) เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำโดยมีเสียงร้องเอะอะ

(๒) เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันทีทันใดหลังจากการกระทำผิดในถิ่นแถวใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุ นั้นและมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำผิด หรือมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือมีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น"

เสนอแนะให้เพิ่มเติมเป็น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๐ วรรคสอง " อย่างไรก็ตามก็ดี ความผิดอาญาดังระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไปให้มีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดในความผิดซึ่งหน้าได้ และให้ดำเนินการสอบสวนการจับกุมให้แล้วเสร็จภายในเวลาไม่เกิน ๘ วัน"

๓. ปัญหาประเภทความผิดซึ่งราษฎรมีอำนาจจับโดยไม่ต้องมีหมาย พบว่ามีข้อเสนอแนะคือ ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาบางฐานไว้ในบัญชีแนบท้ายแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ ผู้ศึกษาเห็นว่าความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๖๐ ถือเป็นความผิดใกล้ตัวและเกิดขึ้นได้ในสังคมทุกวันนี้ แม้ความผิดดังกล่าว จะไม่มีความรุนแรงมากมายแต่เมื่อมีความผิดเกิดขึ้นก็สร้างความเสียหายให้แก่รัฐอย่างมาก อาทิความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ เมื่อผู้ร้ายใช้วัตถุทุบตีทรัพย์สินต่อหน้าต่อตาราษฎรจนเกิดความเสียหายคิดคำนวณค่าความเสียหายเป็นเงินหลายหมื่นหรือหลายแสนบาท เมื่อราษฎรไม่มีอำนาจจับผู้ร้ายในขณะนั้นได้แล้ว หากผู้ร้ายหลบหนีไป จะเป็นการยากที่จะตามจับตัวผู้ร้ายมาดำเนินคดีได้ และส่งผลกระทบต่อรัฐที่ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณ รวมถึงประชาชนในสังคมที่จะใช้สอยทรัพย์นั้นร่วมกันอย่างสงบสุข เป็นต้น จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้เดิมบัญชีแนบท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ความผิดในกฎหมายลักษณะอาญาที่มาตรา ๑๕ อ้างถึงราษฎรมีอำนาจจับได้โดยไม่ต้องมีหมาย ไม่มีการบัญญัติฐานความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๖๐ ไว้

เสนอแนะให้เพิ่มเติมบัญชีแนบท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเพิ่มมาตรา ๑๖๐ "ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่า หรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์ที่ใช่หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์"

๑๐. สรุป

การจับกรณีกความผิดซึ่งหน้า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศไทย มาตรา ๘๐ ซึ่งเป็นหนึ่งในข้อยกเว้นของการจับโดยไม่มีหมายจับนั้น การจับกรณีกความผิดซึ่งหน้านี้ถูกแบ่งความผิดซึ่งหน้าออกเป็น ๒ ประเภท ที่เรียกว่า ความผิดซึ่งหน้าอย่างแท้จริง และพฤติการณ์ที่ให้อถือว่าเป็นความผิดซึ่งหน้าโดยความผิดซึ่งหน้าอย่างแท้จริง คือ "ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำ" ตามมาตรา ๘๐ วรรคหนึ่งส่วนแรก เป็นกรณีที่เจ้าพนักงานเห็นการกระทำความผิดกำลังกระทำลงต่อหน้าต่อตาเจ้าพนักงาน การเห็นการกระทำความผิดนั้นไม่จำกัดว่าจะเป็นการเห็นโดยบังเอิญ แต่อาจเป็นการติดตามบุคคลหรือเฝ้าติดตามบุคคลมาจนพบการกระทำความผิดก็ได้ ส่วนพฤติการณ์ที่ให้อถือว่าเป็นความผิดซึ่งหน้า คือ กรณีตามมาตรา ๘๐ วรรคหนึ่งส่วนที่สอง "แทบจะไม่มี ความสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำความผิดมาแล้ว" และกรณีตามมาตรา ๘๐ วรรคสอง ที่กฎหมายให้อถือว่าความผิดที่ระบุนไว้ในบัญชีท้ายประมวลถือเป็นความผิดซึ่งหน้า ก็ต่อเมื่อมีการถูกไล่จับดังผู้กระทำ โดยมีเสียงร้องเอะอะ หรือพบบุคคลในที่เกิดเหตุแทบจะทันทีประกอบกับมีสิ่งของที่ได้มาจากการกระทำผิดวัตถุอย่างอื่น อันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือมีร่องรอยพิรุณ ซึ่งทั้งสองกรณีนี้เป็นกรณีที่เจ้าพนักงานไม่ได้เห็นการกระทำความผิดกระทำลงต่อหน้าตามกรณีกความผิดซึ่งหน้าอย่างแท้จริง แต่กฎหมายให้อถือว่าพฤติการณ์ดังกล่าวนี้ถือเป็นความผิดซึ่งหน้าเช่นกัน อย่างไรก็ตามการให้ความหมายหรือการตีความที่ไม่ชัดเจนได้จัดทำเป็นข้อเสนอแนะเพื่อสามารถนำมาแก้ไขปรับเปลี่ยนให้การจับกรณีกความผิดซึ่งหน้า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศไทย มาตรา ๘๐ มีความชัดเจนและบังคับใช้ได้อย่างเท่าเทียม

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชา อาจารย์ผู้สอน ครูฝึก ที่ได้ให้คำแนะนำ ข้อมูล และสนับสนุนในการจัดทำบทความวิชาการเรื่อง "ปัญหาทางกฎหมายการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า" ฉบับนี้ ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเป็นแรงบันดาลใจในการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาให้มีสอดคล้องกับการปฏิบัติจริง และขอขอบคุณ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค ๖ ที่ให้การสนับสนุนส่งเสริมในการทำหน้าที่อาจารย์ผู้สอนและการนำเสนอบทความทางวิชาการให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จุดสิงห์ วสันตสิงห์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค ๑ (มาตรา ๑ - มาตรา ๑๑๕) พร้อมตัวอย่างคำถาม-คำตอบ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๕ (พิมพ์ครั้งที่ ๔, สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ๒๕๕๕).

ธีรนิติ์ เทพสุเมธานนท์, 'ความผิดซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา' ใน เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ และคณะ (บรรณาธิการ) ๖๕ ปี เกียรติขจร: รวมบทความวิชาการ เนื่องในโอกาส ๖๕ ปี อาจารย์เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ (โรงพิมพ์เดือนตุลา ๒๕๕๗).

นิธิเขต ขจรเนติยุทธ, "สิทธิการขัดขวางการจับกุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย." วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๐.

พัศสน ตันติเตมิต. "ความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗." วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๕.

สิบตำรวจโทวิเชียร สิมาจารย์ "ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจการจับกุมของราษฎร." งานนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๖๑.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (๒๕๖๑). ตำราเรียนหลักสูตรนักเรียนนายสิบตำรวจ หมวดวิชากฎหมาย, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตำรวจ.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (๒๕๖๕). แผนพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมตำรวจประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๖๘.

อริยา มนุสุข. "การจับ: ศึกษาเฉพาะกรณีความผิดซึ่งหน้า." วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, ๑๕๔๘.